

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา : การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย

วรัทยา แซมเพช^{1*} ศศิวรรณ พชรพรรณพงษ์² และ นันทน์ภัส นิยมทรัพย์³

¹โรงเรียนวัดราชบุรุษบำรุง (ไสวราชบุรุษอุปถัมภ์) จังหวัดสมุทรสาคร

²อาจารย์ ผศ.ดร., กลุ่มวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³อาจารย์ ดร., กลุ่มวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

*warattayaun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยนำเสนอความสามารถในการคิดแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน เทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย และตัวอย่างการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทำความเข้าใจปัญหา 2) ระดมสมองวิเคราะห์ 3) ร่วมแสวงหาคำตอบ 4) อภิปรายและสรุป 5) วิเคราะห์และประเมินแนวทางการแก้ปัญหา

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา, การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน, เทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย

Thinking ability in solving problems : Problem-based learning and Small group discussion

Waruttaya Samphet^{1*}, Sasiwan Potcharapanpong², and Nannabhat Niyomsap²

¹ Watratbunrung, Samut Sakhon Province

² Curriculum and Instruction. The Faculty of Education. Nakhon Pathom Rajabhat University

*warattayaun@gmail.com

Abstract

This article presents the concept of learning by using problem-based learning with small group discussion techniques to develop thinking ability in solving problems, consisting of thinking ability in solving problems, problem-based learning, small group discussion techniques, concept of learning management in problem-based learning with small group discussion techniques and the examples of learning activities using problem-based learning with small group discussion techniques consisted of 5 steps: 1) Understand the problems 2) Brainstorm analyze 3) Seek answer 4) Discussion and summary 5) Analyze and evaluate solutions to problems.

Keywords: Thinking ability in solving problems, Problem-based learning, Small group discussion techniques

1. บทนำ

สังคมโลกยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้พลเมืองมีความคิด ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2561: 1) รวมไปถึงด้านการศึกษาเช่นกันที่ต้องการเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมและมีทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เป็นเหตุให้ในแต่ละประเทศส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเครื่องมือที่จะนำมาพัฒนานักเรียนให้เกิดทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการที่จะพัฒนาคนได้นั้นต้องเริ่มจากการจัดการศึกษาเพื่อให้พร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 2) ในมาตรา 24 ข้อ (2) กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาว่าการศึกษาคือเป็นการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา แต่ในสถานการณ์ข่าวสารปัจจุบันกลับพบว่าเยาวชนหรือนักเรียนยังขาดทักษะในการคิดแก้ปัญหาอยู่มากเห็นได้จาก (ข่าวไทยพีบีเอส, 2560: ออนไลน์) การที่เด็กวัยรุ่นหนีตบตีเรื่องความรัก ปัญหาเรื่องเพื่อน ปัญหาการเรียน หรือ ปัญหาทางครอบครัวที่ไม่สามารถหาทางออกในการแก้ไขปัญหาได้จึงตัดสินใจโดยการฆ่าตัวตาย การฝึกความสามารถในการคิดแก้ปัญหาให้เกิดขึ้นกับนักเรียนจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรฝึกให้นักเรียนเข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนล้วนต้องเผชิญ นำไปสู่การตัดสินใจอย่างชาญฉลาดในทางที่ถูกต้องและไม่ตัดสินใจหรือใช้วิธีการที่ผิดในการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้อิงวิชาสังคมศึกษามุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความเจริญงอกงามใน ด้านความรู้ กระบวนการ และทักษะการคิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2561: 5) สำหรับปัญหาที่จะนำมาใช้ต้องเป็นปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) หรือ PBL คือ การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยให้นักเรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา แต่จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน ยังพบปัญหาในการจัดการเรียนรู้นักเรียนบางคนยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร นักเรียนที่ไม่เก่งจะไม่สนใจในการเรียนรู้ ขาดความเชื่อมั่นในตนเองไม่กล้าแสดงความคิดเห็นออกมา จึงทำให้ขาดโอกาสในการทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม (อภิชัย เหล่าพิเดช, 2556: 85) สำหรับนักเรียนที่เก่งจะแสดงความคิดเห็นและกล้านำเสนอภายในกลุ่ม ส่วนนักเรียนอ่อนจะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น และไม่คอยกล้านำเสนอ (วงเดือน วงษ์พันธ์, 2551: 49) ดังนั้นการที่ช่วยให้นักเรียนมีความกล้าแสดงความคิดเห็นและนำไปสู่การเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันได้นั้นจำเป็นต้องมีเทคนิคที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกล้าที่จะแสดงออกถึงความคิดของตนเอง จากการศึกษาพบว่าการอภิปรายกลุ่มย่อยถือเป็นส่วนสำคัญของการทำงานร่วมกัน (ทิศนา แคมมณี, 2560: 347) เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นบทความนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอ ความสามารถในการคิดปัญหา การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน เทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย และการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย ซึ่งส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นทักษะสำคัญและจำเป็นของมนุษย์ที่อยู่ในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวเราในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การใช้ชีวิต โดยปัญหานั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เมื่อปัญหาเกิดเราจึงต้องพยายามคิดหาวิธีการแก้ปัญหา และเมื่อปัญหาถูกคลี่คลายความสบายใจก็จะตามมาทำให้เราสามารถที่จะพึ่งพาตนเองและตัดสินใจแก้ปัญหาในเรื่องต่อไปในอนาคตได้ นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ ต่าง ๆ ในสังคมได้อีก ทั้งนี้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่มีมา วุฒิภาวะทางสมองหรือความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล แรงจูงใจหรือความสนใจของแต่ละคนที่มีต่อปัญหานั้น ๆ

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้มีผู้วิจัยให้ความหมายไว้หลายท่าน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นความพยายามที่จะไปถึงเป้าหมาย (ทิศนา แคมมณี และคณะ, 2544: 81) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเราต้องพยายามหาทางเลือกที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ในการแก้ปัญหานั้นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย (Sternberg & Ben, 2001: 45) ความสามารถทางสมองที่จะคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างพินิจพิเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้สภาวะความไม่สมดุลเกิดขึ้น โดยพยายามหาทางคลี่คลายข้อขัดแย้งประเด็นสำคัญเหล่านั้นให้เข้าสู่ภาวะปกติ (สุวิทย์ มูลคำ, 2556: 15)

สรุปได้ว่าความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นเหตุและผลอย่างเป็นระบบขั้นตอน พยายามแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ความสำเร็จ หรือเป้าหมายบางอย่างที่ต้องการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา นักเรียนศึกษาข้อมูลและทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา จนสามารถระบุปัญหาของสถานการณ์นั้นคืออะไร
- 2) วิเคราะห์สาเหตุ นักเรียนวิเคราะห์และหาสาเหตุของปัญหาได้ว่าสิ่งใดเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดของปัญหานั้น ๆ
- 3) สร้างทางเลือก นักเรียนรวบรวมข้อมูล ค้นคว้าหาวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และเสนอทางเลือกวิธีการในการแก้ปัญหา
- 4) ประเมินและสรุปการคิดแก้ปัญหา นักเรียนประเมินแนวทางการคิดแก้ปัญหา พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ จนนำไปสู่การสรุปเป็นแนวทางการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลสัมพันธ์กับปัญหาที่กำหนดให้

3. การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) หรือ PBL

การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) หรือ PBL ได้มีผู้วิจัยให้ความหมายไว้หลายท่าน การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษา กระบวนการเรียน การสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและแก้ปัญหาเป็นหลัก (มัลทรา ธรรมบุศย์, 2549: 42-43) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยครูอาจนำนักเรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือครูอาจจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนเผชิญปัญหาและฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะ ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้ง ช่วยให้นักเรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ (ทิตินา แวมมณี, 2560: 137-138)

สรุปได้ว่าจัดการการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ นักเรียนสำรวจเพื่อตอบคำถามหรือแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในปัญหา สำหรับปัญหานั้นนำมาใช้ในการเรียนรู้ต้องเป็นปัญหาที่สามารถพบได้ในโลกของความเป็นจริงหรือเป็น ปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจของสังคมในขณะนั้น และเป็นปัญหาที่ไม่ได้ต้องการคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว คือ เป็น ปัญหาที่มีทางเลือกในการแก้ปัญหาในหลาย ๆ วิธี ทั้งยังต้องมีความหมายกับนักเรียน หรือ ดึงดูดความสนใจของนักเรียน ในการอยากแก้ปัญหา และต้องเหมาะสมกับพื้นฐานของนักเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจต้องการ เรียนรู้ ฝึกให้นักเรียนรู้จักสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล รวมไปถึงฝึกทักษะกระบวนการคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหา อีกด้วย

บทบาทของครูและนักเรียนก็ถือมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานที่ทำให้ให้นักเรียนเกิด ทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา ครูควรปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหา เป็นฐาน คือครูไม่เน้นการบรรยายหรือถ่ายทอดเนื้อหาให้กับนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ควรต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน คือ บทบาทของครูหรือครูประจำกลุ่มจะทำหน้าที่ สนับสนุนและเป็นพี่ปรึกษาในการเรียนกลุ่มย่อย เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ มิได้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักศึกษา โดยตรง ทักษะการตั้งคำถามที่เหมาะสมจึงเป็นทักษะที่จำเป็นของครูหรือครูประจำกลุ่ม บทบาทที่สำคัญได้แก่ การกระตุ้น และส่งเสริม กระบวนการกลุ่ม การช่วยประสานควบคุมกิจกรรมกลุ่ม ให้กลุ่มดำเนินการตามขั้นตอนของการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนและเน้นให้นักเรียนตระหนักว่าการเรียนรู้เป็นความรับผิดชอบของนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนเอาความรู้เดิมที่มีอยู่มาใช้อธิบายหรือแสดงความคิดเห็น ช่วยสนับสนุนให้กลุ่มสามารถตั้งประเด็นหรือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินว่าถูกหรือผิด ส่งเสริมให้นักเรียนประเมินการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งเป็นผู้ประเมินทักษะของนักเรียนและกลุ่มพร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ (อานภาพ เลขะกุล, 2551: 5) รวมไปถึงบทบาทของนักเรียนในการร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน โดย นักเรียนจะต้องมีบทบาทร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาที่ได้รับ ให้ความร่วมมือภายในกลุ่มเพื่อสร้างวัตถุประสงค์การศึกษา ถกเถียง ต่อรอง เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่มร่วมกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมทั้งจะให้คำติชมอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมาต่อสมาชิกของกลุ่มทุกคน และต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม โดยทุกคนทำงานที่กลุ่มมอบหมายให้ตรงตามเวลาที่ กำหนด (ทองจันทร์ หงส์ลดาธรรม, 2538: 12-17)

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวกับขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน ของ กู๊ด (Good, 1973: 25-30), ทองจันทร์ หงศ์ลดาธรมภ์ (2538: 3-6), วัลลี สัตยาชัย (2547: 17-19), อานูภาพ เลขะกุล (2551 : 4), สมจิต จันทรฉาย (2557: 254), อเรนส์ (Arends, 2015: 385-416) ได้สังเคราะห์ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ทำความเข้าใจปัญหา ครูและนักเรียนร่วมกันทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาที่ได้รับ เพื่อให้มีความเข้าใจปัญหาที่ตรงกัน

2) ระบุปัญหา ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาออกเป็นประเด็นย่อย ๆ และระบุสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง โดยครูคอยเป็นผู้แนะนำหรือตอบคำถามนักเรียนในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรม

3) สร้างวัตถุประสงค์ของการคิด นักเรียนกำหนดประเด็นการเรียนรู้ และช่วยกันค้นหาหรือรวบรวมความรู้หรือ ข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับมาอธิบายการคิดแก้ปัญหา โดยครูและนักเรียนช่วยกันประเมินความถูกต้องของข้อมูล

4) กำหนดแนวทางการคิดแก้ปัญหา นักเรียนสรุปแนวทางหรือวิธีการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลสัมพันธ์กับปัญหาที่กำหนดโดยครูคอยเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

5) วิเคราะห์และประเมินแนวทางการแก้ปัญหา ครูและนักเรียนร่วมกันสะท้อนความคิดสิ่งที่ได้เรียนรู้และประเมินความเป็นไปได้ของวิธีการคิดแก้ปัญหา

4. เทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย

เทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อยเป็นเทคนิคที่ช่วยให้มีการการประจุมตามประเด็นที่กำหนดไว้ รวมไปถึงการหาข้อสรุปหรือข้อยุติในเรื่องนั้น ๆ ผ่านการจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละประมาณ 4-8 คน ซึ่งเป็นวิธีการที่ครูช่วยให้นักเรียนทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผ่านการแลกเปลี่ยนหรือแสดงความคิดเห็น ข้อมูล ความเข้าใจ ความรู้ต่าง ๆ ของสมาชิกที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยตรวจสอบความคิด ทบทวน เพื่อให้มีความเข้าใจที่ดีขึ้นในเรื่องที่นักเรียนเคยเรียนมาก่อน ช่วยกันในการตัดสินใจ และคิดหาวิธีการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และยังเป็นการฝึกการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

เทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อยเป็นเทคนิคการสอนที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึงผ่านการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ในเรื่องต่างๆ และทำให้ครูและนักเรียนได้ข้อมูลและความคิดเห็นที่หลากหลาย และเกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนักเรียน เป็นเทคนิคที่ใช้ได้ทุกวิชาและระดับชั้นที่เอื้อต่อการอภิปรายช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้กับนักเรียนพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การพูด การแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย

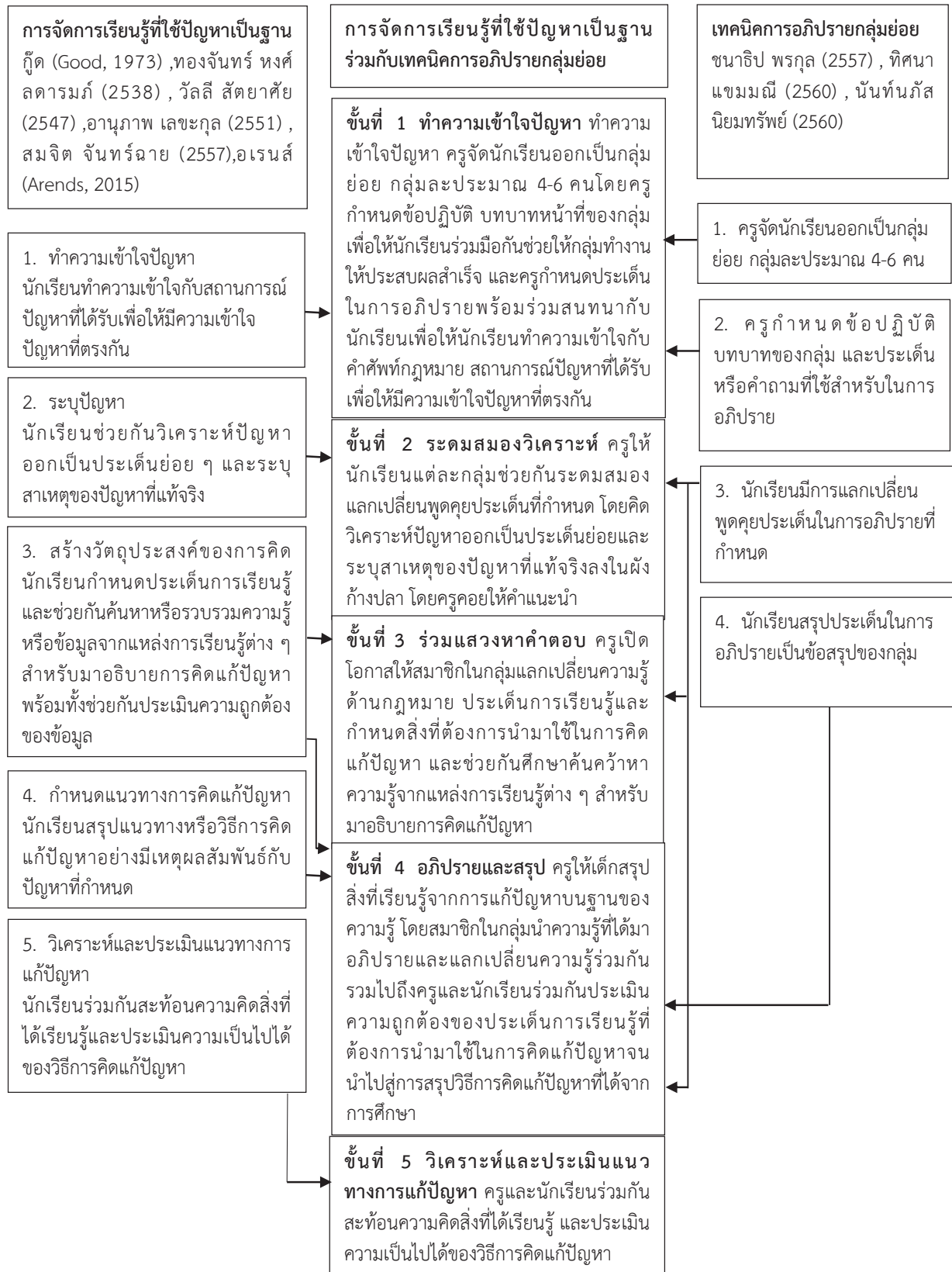
จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวกับขั้นตอนของเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อยของ ฆนาธิป พรกุล (2557: 162-164) , ทิศนา ขมมณี (2560: 347) , นันทน์ภัส นิยมทรัพย์ (2560: 109) ได้สังเคราะห์ขั้นตอนของการอภิปรายกลุ่มย่อย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ครูจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 4-6 คน
- 2) ครูกำหนดข้อปฏิบัติ บทบาทของกลุ่ม และประเด็นหรือคำถามที่ใช้สำหรับในการอภิปราย
- 3) นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนพูดคุยประเด็นในการอภิปรายที่กำหนด
- 4) นักเรียนสรุปประเด็นในการอภิปรายเป็นข้อสรุปของกลุ่ม

5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคอภิปรายกลุ่มย่อย

การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ โดยนักเรียนสำรวจเพื่อตอบคำถามและทำความเข้าใจในปัญหา ซึ่งลักษณะปัญหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้จะมีลักษณะเป็นปัญหาที่นักเรียนพบเจอได้ในชีวิตประจำวัน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนร่วมกันเรียนเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 4-6 คน ช่วยกันศึกษาค้นคว้า โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือให้คำแนะนำโดยการประจุมในกลุ่มจะประจุมตามประเด็นที่กำหนดไว้ รวมไปถึงการหาข้อสรุปหรือข้อยุติในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

การนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคอภิปรายกลุ่มย่อย ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคอภิปรายกลุ่มย่อย

6. ตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย

ผู้เขียนขอแนะนำตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจปัญหา

1. ครูจัดนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 4-6 คน
2. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนให้นักเรียนทราบว่าวันนี้เราจะเรียนเกี่ยวกับข่าว เรื่อง “มากกว่าผิวแตก ไลย ไซรส์โลชั่นเร่งผิวขาว โศกนาฏกรรมความสวย ราคาหลักพันรักษาครึ่งแสน” พร้อมทั้งแจกใบงานที่ 1
3. ครูนำข่าว เรื่อง “มากกว่าผิวแตก ไลย ไซรส์โลชั่นเร่งผิวขาว โศกนาฏกรรมความสวย ราคาหลักพันรักษาครึ่งแสน” มาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหา
4. หลังจากที่นักเรียนอ่านข่าวเสร็จแล้ว ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์เกี่ยวกับข่าว โดยกำหนดประเด็นคำถามว่า “ข่าวที่นักเรียนอ่านประกอบด้วย ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และอย่างไร และเมื่อนักเรียนอ่านข่าวนี้แล้ว นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง” เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มมีความเข้าใจปัญหาที่ตรงกัน
5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระบุปัญหาของสถานการณ์ที่นักเรียนได้อ่านลงในใบงานที่ 1 ในข้อที่ 1 ให้นักเรียนระบุปัญหาของสถานการณ์
6. หลังจากที่นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบงานที่ 1 ข้อที่ 1 เสร็จแล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอปัญหาจากการอ่านข่าว เรื่อง “มากกว่าผิวแตก ไลย ไซรส์โลชั่นเร่งผิวขาว โศกนาฏกรรมความสวยราคาหลักพันรักษาครึ่งแสน” หน้าชั้นเรียน
7. ครูและนักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันในใบงานที่ 1 ข้อที่ 1

ขั้นที่ 2 ระดมสมองวิเคราะห์

8. หลังจากที่ครูและนักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันแล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดภายในกลุ่มโดยเลือกประเด็นปัญหาของข่าว “มากกว่าผิวแตก ไลย ไซรส์โลชั่นเร่งผิวขาว โศกนาฏกรรมความสวย ราคาหลักพันรักษาครึ่งแสน” มากกลุ่มละ 1 ปัญหา โดยนำปัญหามาจากที่นักเรียนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน
9. เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มได้ปัญหาของข่าว “มากกว่าผิวแตก ไลย ไซรส์โลชั่นเร่งผิวขาว โศกนาฏกรรมความสวย ราคาหลักพันรักษาครึ่งแสน” แล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบงานที่ 1 ในข้อที่ 2 ให้นักเรียนระบุสาเหตุของปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา โดยคิดวิเคราะห์ปัญหาออกเป็นประเด็นย่อย ๆ เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระบุสาเหตุของปัญหาโดยการรวบรวมข้อมูลปัญหาแล้วนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงจากข่าวโดยใช้ผังก้างปลาที่ครูเตรียมไว้ให้

ขั้นที่ 3 ร่วมแสวงหาคำตอบ

10. หลังจากที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้สาเหตุของปัญหาแล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอปัญหา และสาเหตุของข่าว เรื่อง “มากกว่าผิวแตก ไลย ไซรส์โลชั่นเร่งผิวขาว โศกนาฏกรรมความสวยราคาหลักพันรักษาครึ่งแสน” ของนักเรียนแต่ละกลุ่มหน้าชั้นเรียน โดยครูคอยช่วยเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

11. เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มได้ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงในข่าวแล้ว ครูกำหนดประเด็นในการเรียนรู้ โดยกำหนดประเด็นคำถามว่า “ ถ้านักเรียนมีเพื่อนเป็นบุคคลที่ได้รับปัญหาตามในข่าว นักเรียนจะต้องมีความรู้ หรือแนวทางอะไร เพื่อมาช่วยในการคิดแก้ปัญหาให้กับเพื่อนของนักเรียน ”

12. ครูให้นักเรียนช่วยกันค้นหาหรือรวบรวมความรู้หรือข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับมาอธิบายการคิดแก้ปัญหา โดยให้นักเรียนทำลงในใบงานที่ 1 ในข้อที่ 3 ให้นักเรียนเสนอแนวทางในการคิดปัญหาให้สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา

ขั้นที่ 4 อภิปรายและสรุป

13. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแนวทางในการคิดปัญหาของนักเรียนแต่ละกลุ่มโดยครูถามคำถามถึงแนวทางในการคิดแก้ปัญหาที่นักเรียนออกมานำเสนอ โดยกำหนดประเด็นคำถามว่า

13.1 ทำไมกลุ่มนักเรียนถึงเสนอแนวทางในการคิดแก้ปัญหา

13.2 เหตุผลใดที่ทำให้นักเรียนตัดสินใจเลือกแนวทางในการคิดแก้ปัญหา

นอกจากนี้ครูทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นสามารถถามคำถามเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันได้

14. หลังจากนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอครบ ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ 1 ในข้อที่ 4 จากการเสนอแนวทางในการคิดแก้ปัญหาในข้อ 3 ให้นักเรียนประเมินแนวทางในการคิดแก้ปัญหา โดยการใส่ ✓ ในช่องเหมาะสม หรือไม่เหมาะสม พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ พร้อมทั้งเลือกแนวทางในการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์นี้

15. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนเกี่ยวกับวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุดของกลุ่ม
ขั้นที่ 5 วิเคราะห์และประเมินแนวทางการแก้ปัญหา

16. เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอเกี่ยวกับวิธีการคิดแก้ปัญหาที่ดีที่สุดของกลุ่มแล้วครูให้นักเรียนช่วยกันประเมินความเป็นไปได้ของวิธีการคิดแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่ม โดยกำหนดประเด็นคำถามว่า “นักเรียนคิดว่าแนวทางการคิดปัญหาใดที่มีความเป็นไปได้และสอดคล้องเหมาะสมกับปัญหาที่สุด เพราะเหตุใด”

17. ครูให้นักเรียนร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นที่ได้เรียนรู้จากการศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิผู้บริโภค โดยมีหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภค คือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภค

7. บทสรุป

แนวความคิดการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยมีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ที่นักเรียนร่วมกันเรียนเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 4-6 คน ช่วยกันสำรวจเพื่อตอบคำถาม ศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจในปัญหา แสดงออกถึงความคิดของตนเอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันตามประเด็นที่อภิปราย รวมไปถึงฝึกกระบวนการคิดปัญหานั้นไปสู่ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ และผู้เขียนหวังว่าการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อยจะเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและสามารถใช้ชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2560). สถิติคนไทยฆ่าตัวตาย 6.35 ต่อประชากรแสนคน ปัญหาความสัมพันธ์คนใกล้ชิดเป็นปัจจัยเสี่ยง ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2561, จาก <http://news.thaipbs.or.th/content/265956>
- ชนาธิป พรกุล. (2557). **การสอนกระบวนการคิดทฤษฎีและการนำไปใช้**. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองจันทร์ หงส์ดารมภ์. (2538). การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem based learning). **กองบริการการศึกษา**, 6 (58), 5-25.
- ทิตนา แชมมณี และคณะ. (2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมนเนเจอร์แมน.
- ทิตนา แชมมณี. (2560). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันท์ภัส นิยมทรัพย์. (2560). **ความรู้พื้นฐานด้านการเรียนการสอน**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2549, มกราคม). ส่งเสริมกระบวนการคิดโดยใช้ยุทธศาสตร์ PBL (Problem Based). **วิทยาจารย์**, 105 (1), 43-45.
- วงเดือน วงษ์พันธ์. (2551). **ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

- วัลลี สัตยาชัย. (2547). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก รูปแบบการเรียนรู้โดยนักเรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: บุ๊คเน็ต
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2561). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมจิต จันทรฉาย. (2557). การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน. นครปฐม: เพชรเกษมพรี้นติ้งกรุ๊ป.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2556). กลยุทธ์...การสอนคิดแก้ปัญหา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อภิชัย เหล่าพิเดช. (2556). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง ปัญหาทางสังคมไทย ของน.ร.ชั้น ม.6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อานูภาพ เลชะกุล. (2551). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL). PSU Medical Education Resources, 1-7. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2561, จาก <http://teachingresources.psu.ac.th>.
- Arends, R. I. (2015). *Learning to Teach*. (10th ed.). Boston Burr Ridge, IL : McGraw-Hill.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-hill Book.
- Sternberg, R. J. and Ben Z. T. (2001). *Complex Gognition The psychology of Thought*. Oxford: University Press.